2025/892

15.5.2025.

KOMISIJAS LĒMUMS (ES) 2025/892

(2024. gada 31. oktobris)

par pasākumu SA.56399 un SA.56634 (2021/C) (*ex* 2020/FC), ko Francija īstenojusi par labu *La Française des Jeux*

(izziņots ar dokumenta numuru C(2024) 7735)

(Autentisks ir tikai teksts franču valodā)

(Dokuments attiecas uz EEZ)

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību, jo īpaši tā 108. panta 2. punkta pirmo daļu,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas zonas līgumu, jo īpaši tā 62. panta 1. punkta a) apakšpunktu,

pēc uzaicinājuma ieinteresētajām personām iesniegt piezīmes atbilstīgi minētajiem pantiem ([1]) un ņemot vērā to piezīmes,

tā kā:

1. PROCEDŪRA

(1) Komisija 2020. gada 31. janvārī saņēma sūdzību no *Association Française du Jeu en Ligne* (“*AFJEL*”) ([2]) par iespējamu nelikumīgu valsts atbalsta piešķiršanu *La Française des jeux* (“*FDJ*”).

(2) Komisija 2020. gada 5. martā saņēma otru sūdzību par šo pašu tematu no Derību un spēļu padomes (“*BGC*”) ([3]).

(3) Komisija 2021. gada 26. jūlijā nolēma sākt Līguma par Eiropas Savienības darbību (“LESD”) 108. panta 2. punktā paredzēto procedūru attiecībā uz iespējamo atbalsta pasākumu, ar kuru uz 25 gadiem par nepietiekamu atlīdzību tika piešķirtas nodrošinātas ekskluzīvas tiesības (“lēmums par procedūras sākšanu”). Tā šo lēmumu paziņoja Francijai 2021. gada 27. jūlijā.

(4) Komisijas lēmums par procedūras sākšanu tika publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* 2021. gada 3. decembrī. Komisija aicināja ieinteresētās personas iesniegt piezīmes par iespējamu atbalsta pasākumu.

(5) Francija iesniedza piezīmes 2021. gada 3. novembrī. Komisija saņēma *FDJ* rakstveida piezīmes 2022. gada 3. janvārī. Tā saņēma 2022. gada 3. janvārī rakstveida piezīmes arī no *BETCLIC* uzņēmumiem ar ierobežotu atbildību (“*BETCLIC*”), *Union des blessés de la face et de la tête* (“*UBFT*”) un *Fédération Nationale André Maginot* (“*FNAM*”). Komisija 2022. gada 12. janvārī saņēma rakstveida piezīmes no *AFJEL* un 2022. gada 18. janvārī – no *BGC*. Komisija 2022. gada 20. janvārī saņēma piezīmes no Eiropas Azartspēļu un derību asociācijas (“*EGBA*”).

(6) Komisija 2022. gada 31. janvāra un 2022. gada 15. februāra vēstulē nosūtīja Francijai ieinteresēto personu piezīmes par lēmumu par procedūras sākšanu un deva tai iespēju atbildēt. Komisija saņēma Francijas atbildi 2022. gada 19. aprīļa vēstulē.

([1]) OV C 487, 3.12.2021., 13. lpp. – *Octroi supposé d'aide d'État illégale à la Française des Jeux* – Uzaicinājums iesniegt piezīmes saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta 2. punktu.
([2]) *AFJEL* ir arodasociācija, kas pārstāv lielāko daļu Francijā licencēto tiešsaistes sporta derību operatoru.
([3]) *BGC* pārstāv 90 % no Apvienotās Karalistes derību un azartspēļu nozares. Konkrētāk, tā pārstāv šajā valstī licencētus tiešsaistes azartspēļu operatorus.

(7) 2022. gada 23. februāra, 2022. gada 2. maija, 2022. gada 8. jūlija, 2022. gada 10. novembra, 2022. gada 17. novembra, 2023. gada 6. janvāra, 2023. gada 8. marta, 2023. gada 13. marta, 2023. gada 20. marta, 2023. gada 28. aprīļa, 2023. gada 23. jūnija, 2023. gada 13. septembra, 2023. gada 29. septembra, 2023. gada 26. oktobra, 2023. gada 14. decembra, 2024. gada 22. janvāra, 2024. gada 23. janvāra, 2024. gada 2. februāra, 2024. gada 12. marta, 2024. gada 22. aprīļa, 2024. gada 28. aprīļa, 2024. gada 16. maija, 2024. gada 17. jūnija, 2024. gada 18. septembra un 2024. gada 21. oktobra e-pasta vēstulē *AFJEL* un *BGC* pārstāvji sniedza papildu informāciju, kā arī 2022. gada 9. jūnijā un 2022. gada 27. septembrī rīkoja sarunas ar Komisiju.

(8) Komisija 2024. gada 17. jūlijā un 23. oktobrī no Francijas iestādēm saņēma papildu informāciju.

(9) Komisija 2022. gada 27. oktobrī rīkoja sarunas ar Francijas valsts azartspēļu iestādi ("*ANJ*"). 2022. gada 12. novembrī *ANJ* tika uzdoti papildu jautājumi, uz kuriem tā atbildēja 2023. gada 27. februārī.

2. *FDJ* UN FRANCIJAS AZARTSPĒĻU TIRGUS APRAKSTS

2.1. Iespējamā valsts atbalsta saņēmējs *FDJ*

(10) *FDJ* ir vadošais azartspēļu operators Francijā un otrs lielākais loteriju operators Eiropā. Tā tīklā ir vairāk nekā 29 000 tirdzniecības vietu vairāk nekā 11 000 pašvaldībās, un tajā ir nodarbināti gandrīz 3 000 cilvēku ([4]).

(11) *FDJ* 2023. gadā ziņoja par apgrozījumu 2,621 miljardu EUR, *EBITDA* 656,8 miljoniem EUR un neto peļņu 425,1 miljonu EUR. Tās bruto ieņēmumi no azartspēlēm bija 6,7104 miljardi EUR ([5]).

(12) *FDJ* ir vēsturisks azartspēļu operators Francijā. 1978. gada 9. novembrī valsts piešķīra ekskluzīvas tiesības organizēt un vadīt valsts loteriju *Société de la Loterie nationale et du Loto national*, kas 1991. gadā kļuva par *FDJ* ([6]). 1985. gada 1. aprīlī tam tika piešķirtas ekskluzīvas tiesības rīkot sporta (izņemot zirgu skriešanās sacīkšu) derības ([7]).

(13) Francija 2010. gada 12. maijā ar likumu Nr. 2010-476 liberalizēja tiešsaistes azartspēļu nozari. Tādējādi kopš šā datuma zirgu skriešanās sacīkšu derību, tiešsaistes sporta derību un tiešsaistes pokera spēļu tirgi ir bijuši atvērti konkurencei. *FDJ* joprojām ir monopols loteriju tirgū (balvu izlozes un momentloterijas) un sporta derību (izņemot zirgu skriešanās sacīkšu) tirdzniecības vietu tirgū ([8]).

(14) Azartspēļu tirgus Francijā tika reformēts 2019. gada 22. maijā (sk. 2.2. iedaļu).

(15) Normatīvie akti, kuru rezultātā tika piešķirtas 12. apsvērumā minētās ekskluzīvās tiesības, tika atcelti 2020. gada 23. jūnijā ([9]).

([4]) Šī informācija ir pieejama *FDJ* 2023. gada integrētajā ziņojumā: https://www.fdjunited.com/2024/03/discover-the-2023-edition-of-the-fdj-groups-annual-integrated-report/.

([5]) 2023. gada konsolidētie pārskati. https://www.groupefdj.com/publications-et-resultats/.

([6]) Šīs ekskluzīvās tiesības tika piešķirtas ar 1978. gada 9. novembra Dekrētu Nr. 78-1067 par nacionālās loterijas un loto organizēšanu un darbību. Šo tiesību izmantošanas noteikumi tika precizēti 1978. gada 29. decembrī parakstītajā līgumā starp valsti un *Société de la Loterie nationale et du Loto national*.

([7]) Šīs ekskluzīvās tiesības tika piešķirtas ar 1985. gada 1. aprīļa Dekrētu Nr. 85-390 par sporta loto organizēšanu un darbību. 1978. gada 29. decembra nolīgums (sk. iepriekš) tika grozīts, lai atspoguļotu piešķirto ekskluzīvo tiesību paplašināto darbības jomu. Pēc tam tas tika vēlreiz grozīts, lai cita starpā paredzētu: i) piešķirto ekskluzīvo tiesību darbības jomas paplašināšanu; ii) izmaiņas līguma darbības laikā (līgums sākotnēji bija noslēgts uz 30 gadu periodu, ar jaunākajiem 2006. gada 9. marta grozījumiem to pagarināja uz nenoteiktu laiku); iii) izmaiņas attiecībā uz uzņēmuma likvidācijas noteikumiem, jo īpaši attiecībā uz kompensāciju, ja uzņēmumam ar dekrētu vairs nav uzticēts organizēt un rīkot spēles, pamatojoties uz ekskluzīvām tiesībām.

([8]) Pirms 2019. gada 22. maija reformas piemērojamā tiesiskā regulējuma sīku aprakstu sk. lēmuma par procedūras sākšanu 2.2. iedaļā.

([9]) 1978. gada 9. novembra Dekrēts Nr. 78-1067 un 1985. gada 1. aprīļa Dekrēts Nr. 85-390 tika atcelti 2020. gada 23. jūnijā. Tika izbeigts līgums, kas pamatojās uz 1978. gada 9. novembra Dekrētu Nr. 78-1067 un 1985. gada 1. aprīļa Dekrētu Nr. 85-390.

2.2. **Azartspēļu reforma Francijā**

(16) Francijas iestādes 2019. gada 22. maijā pieņēma Likumu Nr. 2019-486 par darījumdarbības izaugsmi un pārveidi ("*PACTE* likums"), un 2019. gada 2. oktobrī – Rīkojumu Nr. 2019-1015 par azartspēļu regulējuma reformu ("2019. gada rīkojums"). Lai papildinātu šos divus normatīvos aktus, tika pieņemti vairāki dekrēti ([10]).

(17) Ar šiem aktiem Francija privatizēja *FDJ* un reformēja azartspēļu regulējumu.

(18) Azartspēļu regulējuma reforma ("*PACTE* likuma reforma") bija vērsta uz diviem galvenajiem elementiem: i) ekskluzīvu tiesību piešķiršanu *FDJ* uz 25 gadiem rīkot bezsaistes un tiešsaistes loterijas un sporta derības pārdošanas vietās par atlīdzību 380 miljonu EUR apmērā ([11]) un ii) sporta derību aplikšanu ar nodokli ([12]).

3. **FORMĀLAS IZMEKLĒŠANAS PROCEDŪRAS SĀKŠANA**

(19) Kā izklāstīts 1. un 2. apsvērumā, Komisija saņēma divas sūdzības par iespējamu nelikumīga valsts atbalsta piešķiršanu *FDJ*: vienu 2020. gada 31. janvārī iesniedza *AFJEL*, bet otru 2020. gada 5. martā *BGC*. Abām sūdzībām bija viens un tas pats priekšmets ([13]).

3.1. **Tā pasākuma apraksts, uz kuru attiecās formālā izmeklēšanas procedūra**

(20) Pēc grozījumiem, kas izdarīti ar *PACTE* likumu, *FDJ* bija jāmaksā valsts atlīdzība 380 miljonu EUR apmērā par bezsaistes un tiešsaistes loteriju spēļu un sporta derību pārdošanas vietās rīkošanu. Princips, kas ir šīs atlīdzības pamatā, tika noteikts *PACTE* likuma 137. panta IV daļas 1. punktā un precizēts 2019. gada Rīkojuma 17. pantā (kurā bija paredzēts, ka maksājuma summa pēc *Commission des participations et des transferts* (Līdzdalības un nodošanas komisijas) piekrišanas saņemšanas tiek noteikta 16. pantā izklāstītajās specifikācijās).

(21) Lai aprēķinātu atlīdzību 380 miljonu EUR apmērā, kas *FDJ* bija jāmaksā ("atlīdzība" vai "maksa"), Francijas iestādes izmantoja diferenciālmetodi: tās salīdzināja *FDJ* nākotnes ekskluzīvo tiesību teorētisko vērtību (sākot no 2019. gada) divos scenārijos: pirms reformas, kas īstenota ar *PACTE* likumu (hipotētiskais scenārijs pirms *PACTE* likuma), un pēc reformas (ņemot vērā *PACTE* likuma faktisko ietekmi).

([10]) Konkrētāk, 2019. gada 17. oktobra Dekrēts Nr. 2019-1060, ar ko nosaka sīki izstrādātu kārtību valsts kontrolei pār *FDJ*.

([11]) Sk. lēmuma par procedūras sākšanu 2.3.1. iedaļu. *PACTE* likuma 137. pantā ir noteikts, ka *FDJ* uz ierobežotu laiku tiek piešķirtas ekskluzīvas tiesības, un 2019. gada rīkojumā ir precizēta šo tiesību darbības joma (rīkojuma 7. un 8. pants), ir izklāstīti nosacījumi, saskaņā ar kuriem tās tiek īstenotas, un to ilgums, t. i., 25 gadi, sākot no *PACTE* likuma publicēšanas (rīkojuma 15. pants). 2019. gada 17. oktobra Dekrēta Nr. 2019-1060, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus par valsts ciešu kontroli pār *FDJ*, 3. pantā ir paredzēta 380 miljonu EUR atlīdzība, kas *FDJ* jāmaksā par piešķirtajām ekskluzīvajām tiesībām.
Nolīgumā, kas 2019. gada 17. oktobrī noslēgts starp valsti un *FDJ*, ir precizēta ekskluzīvo tiesību īstenošanas kārtība.

([12]) Sk. lēmuma par procedūras sākšanu 2.3.2. iedaļu. Ar *PACTE* likuma 138. panta I, III un IV punktu tika grozīta nodokļa bāze (bruto ieņēmumi no azartspēlēm, nevis likmju summas) un trīs īpašo nodokļu likmes, kuras piemēro sporta derību operatoriem Francijā.

([13]) Sūdzības attiecās ne tikai uz ekskluzīvu tiesību piešķiršanu uz 25 gadiem par nepietiekamu atlīdzību (380 miljoniem EUR), bet arī uz i) nepārprotamas un neierobežotas garantijas piešķiršanu, ka *FDJ* nezaudēs savas ekskluzīvās tiesības vai licences pat smaga pārkāpuma gadījumā, un ii) preferenciālu nodokļu režīmu *FDJ* attiecībā uz sporta derībām pārdošanas vietās salīdzinājumā ar tiešsaistes operatoriem. Neviens pasākums (ne iespējamā garantija, ne iespējamā nodokļu priekšrocība) nebija lēmuma par procedūras sākšanu darbības jomā. Attiecībā uz iespējamo garantiju Komisija lēmumā par procedūras sākšanu norādīja, ka tās rezultātā tika papildus nodrošinātas *FDJ* piešķirtās ekskluzīvās tiesības. Tas radīja priekšrocību *FDJ*, jo palielināja ekskluzīvo tiesību vērtību, kas bija jānovērtē un jāņem vērā, aprēķinot atlīdzību par ekskluzīvajām tiesībām. Tāpēc Komisija uzskatīja, ka, novērtējot maksu, ir jāanalizē tiesību nodrošinājums. Attiecībā uz iespējamo nodokļu priekšrocību Komisija norādīja, ka *FDJ* nodokļu maksātāja statuss bija netieši ņemts vērā, novērtējot maksu, jo visas *FDJ* piešķirtās finansiālās priekšrocības tika ņemtas vērā, pārbaudot atlīdzības par ekskluzīvajām tiesībām līmeni.

(22) Saskaņā ar Francijas iestāžu 2019. gada 13. septembra detalizēto finanšu pārskatu *FDJ* ekskluzīvo tiesību aprēķinātā teorētiskā vērtība pirms šo tiesību reformas saskaņā ar *PACTE* likumu bija no *[..]* * miljoniem EUR līdz *[..]* miljoniem EUR. Francijas iestādes uzskata, ka reforma ietekmētu šo teorētisko vērtību:

a) negatīvi, jo ekskluzīvās tiesības bija spēkā ne ilgāk kā 25 gadus, lai gan iepriekš tās bija piešķirtas uz nenoteiktu laiku (ņemot vērā finanšu pārskatā aplēsto vērtības samazinājumu no *[..]* miljoniem EUR līdz *[..]* miljoniem EUR);

b) pozitīvi, jo ekskluzīvās tiesības bija nodrošinātas ([14]) un nodokļu sistēma bija stabilāka ([15]), kā rezultātā darījumdarbības plāns bija mazāk riskants nekā iepriekšējo noteikumu gadījumā (ņemot vērā finanšu pārskatā aplēsto vērtības pieaugumu no *[..]* miljoniem līdz EUR *[..]* miljoniem EUR);

c) negatīvi, ņemot vērā nodokļu izmaiņu kopējo ietekmi darījumdarbības plāna īstenošanas laikā un citas papildu izmaksas, kas *FDJ* radušās *PACTE* likuma rezultātā, piemēram, darījumu partneru riska apdrošināšanas un tirgvedības izmaksas (ņemot vērā finanšu pārskatā aplēsto vērtības samazinājumu par *[..]* miljoniem EUR).

(23) Tādējādi *FDJ* ekskluzīvo tiesību teorētiskā vērtība pēc *PACTE* likuma reformas tika lēsta *[..]* EUR (iespējams, robežās no *[..]* EUR līdz *[..]* EUR atkarībā no vidējām svērtajām kapitāla izmaksām un ieņēmumiem no ekskluzīvajām tiesībām).

(24) Tādējādi Francijas iestādes lēsa, ka atlīdzība, kas *FDJ* bija jāmaksā par tā ekskluzīvajām tiesībām, bija no 121 līdz 748 miljoniem EUR ([16]), kas atbilst *PACTE* likuma finansiālajai ietekmei.

(25) Pēc tam, kad Līdzdalības un nodošanas komisija ("*CPT*") bija sniegusi savu atzinumu, Francijas iestādes secināja, ka *FDJ* būtu jāmaksā atlīdzība 380 miljonu EUR apmērā, kas atspoguļo taisnīgu aprēķinu par starpību starp *FDJ* ekskluzīvo tiesību teorētisko vērtību pirms reformas, kura tika īstenota ar *PACTE* likumu, un šo tiesību teorētisko vērtību pēc reformas.

3.2. **Lēmums par procedūras sākšanu**

(26) Lēmumā par procedūras sākšanu Komisija apšaubīja Francijas iestāžu pieeju (diferenciālmetodi) un to, vai maksa atbilda tirgus cenai. Ja tā nebūtu, *FDJ* būtu konkurences priekšrocība.

(27) Komisija norādīja, ka lēmumā par Grieķijas operatoru *OPAP* ("*OPAP* precedents") ([17]) tā uzskatīja, ka atbalsts atbilst tirgus cenai, ja valsts atļauj tiesību īpašniekam gūt tikai saprātīgu atdevi ([18]). Šajā lēmumā tā arī norādīja, ka naudas plūsmas diskontēšana ([19]) bija piemērota metode saprātīgas peļņas noteikšanai.

(28) Lēmumā par procedūras sākšanu Komisija norādīja, ka, lai gan Francijas iestādes bija izmantojušas naudas plūsmas metodi, lai aprēķinātu *FDJ* maksājamo atlīdzību, tās bija atkāpušās no pieejas, ko Grieķijas iestādes izmantoja *OPAP* precedenta gadījumā. Pamatojoties uz diferenciālmetodi, tās bija balstījušās uz salīdzinājumu starp *FDJ* ekskluzīvo tiesību teorētisko vērtību pirms *PACTE* likuma reformas un šo tiesību teorētisko vērtību pēc reformas, savukārt *OPAP* lietā izmantotajā pieejā tika ņemta vērā turpmākā atdeve, kas gūta licences darbības laikā.

(*) *Konfidenciāla informācija*.

([14]) Iepriekš regulators jebkurā brīdī varēja atsaukt šo tiesību sniegtās priekšrocības *FDJ*, bet tagad tās ar tiesību aktu tika piešķirtas *FDJ* un tikai likumdevējs tās varēja atsaukt.

([15]) Valsts nodevas iepriekš tika noteiktas katru gadu. Tā rezultātā valsts bieži grozīja valsts nodevas *FDJ*, tādējādi radot nenoteiktību attiecībā uz *FDJ* rentabilitāti.

([16]) Indikatīvais diapazons pēc *FDJ* darījumdarbības plāna atjaunināšanas.

([17]) Sk. Komisijas 2013. gada 4. janvāra Lēmuma lietā SA.33988 (OV C 1, 4.1.2013., 7. lpp.) 28., 29. un 32. apsvērumu, kas apstiprināts ar Vispārējās tiesas 2015. gada 8. janvāra spriedumu lietā *Club Hotel Loutraki* u. c./Komisija, T-58/13, ECLI:EU:T:2015:1, un Tiesas 2016. gada 21. decembra spriedumu lietā *Club Hotel Loutraki* u. c./Komisija, C-131/15 P, ECLI:EU:C:2016:989.

([18]) Minimālā atdeve, kas vajadzīga, lai segtu darbības un kapitāla izmaksas, kas izriet no tiesību izmantošanas, plus samērīga peļņa.

([19]) Diskontētā naudas plūsma ir metode, ko izmanto, lai aplēstu aktīva vai uzņēmuma vērtību, diskontējot gaidāmās nākotnes naudas plūsmas līdz to pašreizējai vērtībai. Šajā procesā ņem vērā laiku un risku, kas saistīti ar šīm nākotnes plūsmām.

(29) Komisija apšaubīja, ka pēc *PACTE* likuma reformas *FDJ* guva tikai saprātīgu atdevi, jo Francijas norādītajā aprēķina metodē saglabājās pirmsreformas atdeve, un nebija norādes par to, vai tā pati par sevi bija pamatota.

(30) Komisija arī apstrīdēja Francijas iestāžu nostāju, saskaņā ar kuru, ņemot vērā situācijas nepārtrauktību pirms un pēc *PACTE* likuma, ierobežotā grozījumu skaita ietekmi uz ekskluzīvo tiesību vērtību varēja novērtēt, izmantojot diferenciālmetodi. Komisija sākotnēji uzskatīja, ka *FDJ* ekskluzīvās tiesības pirms *PACTE* likuma nebija nodrošinātas un tās varēja atsaukt. Pamatojoties uz minēto, tā šaubījās, vai diferenciālmetode ir pamatota. Komisija arī apšaubīja *FDJ* tiesību uz kompensāciju ticamību, pamatojoties uz valsts atbildību neatkarīgi no vainas, ja ekskluzīvās tiesības nākotnē tiktu atceltas.

(31) Pat pieņemot, ka diferenciālmetode bija pamatota, Komisija apšaubīja arī ekskluzīvo tiesību vērtību, kas bija pirms un pēc *PACTE* likuma un ko Francija bija aplēsusi šī aprēķina nolūkos.

(32) Visbeidzot, vispārīgāk, Komisija norādīja, ka 380 miljonu EUR atlīdzība šķiet zema salīdzinājumā ar to, ko *OPAP* maksā par mazāku Grieķijas tirgu un ierobežotākām tiesībām.

(33) Lēmumā par procedūras sākšanu Komisija norādīja, ka, izņemot šīs šaubas par to, vai pastāv priekšrocība, visi pārējie kritēriji, lai to klasificētu kā valsts atbalstu, šķiet, bija izpildīti. Komisija norādīja, ka, ja tiktu apstiprināta konkurences priekšrocība un pasākums tiktu klasificēts kā valsts atbalsts, tās rīcībā nav pierādījumu, kas ļautu secināt, ka pasākums ir saderīgs ar iekšējo tirgu.

4. **IEINTERESĒTO PERSONU PIEZĪMES**

(34) Divas ieinteresētās personas iesniedza piezīmes par lēmumu sākt procedūru, atbalstot Francijas iestādes (*FDJ* un *UBFT*/*FNAM*), savukārt četras ieinteresētās personas savās piezīmēs apstiprināja šaubas, ko Komisija bija paudusi lēmumā par procedūras sākšanu (*EGBA*, *BGC*, *AFJEL*, *BETCLIC*).

4.1. **Personas, kas atbalsta Francijas iestādes**

4.1.1. *FDJ*

(35) Vispirms *FDJ* apstrīdēja Komisijas apgalvojumu, ka no *PACTE* likuma izrietošās tiesības ir jaunas tiesības, un apgalvoja, ka tiesības pēc *PACTE* likuma ir tiesību pirms *PACTE* likuma turpinājums.

(36) Pirmkārt, *FDJ* apgalvoja, ka ar *PACTE* likumu netika atceltas tiesības, kas tam bija piešķirtas pirms *PACTE* likuma, lai tās nodotu tālāk. Tas uzskatīja, ka tiesības, kas piešķirtas pēc *PACTE* likuma, ir tiesību pirms *PACTE* likuma turpinājums, kā apstiprināts parlamenta sagatavošanas ziņojumā, kurš attiecās uz *PACTE* likumu un kurā norādīts, ka ekskluzīvās tiesības tiek saglabātas ([20]). *FDJ* apgalvoja, ka no 2018. gada 18. jūnija likuma projekta ietekmes novērtējuma ([21]) skaidri izrietēja, ka reformas vienīgais mērķis bija saglabāt ciešu valsts kontroli pār privatizētu uzņēmumu un precizēt dažus darbības noteikumus.

(37) Otrkārt, *FDJ* apgalvoja, ka no *PACTE* likuma izrietošo tiesību apjoms paliek nemainīgs, kā tas atspoguļots parlamenta dokumentos ([22]). Tas apgalvoja, ka jaunais tiesiskais regulējums, kas izklāstīts 2019. gada reformā, tikai precizēja iepriekš pastāvošo kārtību, ieviešot precīzas tā rīkoto spēļu definīcijas, bet nemainot darbības jomu.

(38) Treškārt, atbildot uz lēmuma par procedūras sākšanu 101. apsvērumu, *FDJ* apgalvoja, ka ekskluzīvajām tiesībām, kas izriet no *PACTE* likuma, nav jaunu iezīmju.

([20]) *Barrot*, *Dubost*, *Lebec* un *Sommer* izstrādātais 2018. gada 15. septembra ziņojums Nr. 1088 īpašās parlamentārās komitejas vārdā, kurai bija uzticēts izskatīt *PACTE* likumprojektu, 799. lpp.

([21]) Likumprojekta par darījumdarbības izaugsmi un pārveidi ietekmes novērtējums, 2018. gada 18. jūnijs, 440. lpp.

([22]) Sk. Ekonomikas komitejas informatīvo ziņojumu par 2019. gada 22. maija Likuma Nr. 2019-486 par darījumdarbības izaugsmi un pārveidi īstenošanu: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/rapports/cion-eco/l15b2619_rapport-information.

(39) Ceturtkārt, tas apgalvoja, ka ar *PACTE* likumu ir tikai grozīts "juridiskais instruments" ekskluzīvo tiesību izmantošanai *FDJ* privatizācijas kontekstā. Citiem vārdiem sakot, ekskluzīvās tiesības, kas iepriekš izrietēja no normatīvajiem dokumentiem, tagad izriet no tiesību aktiem.

(40) Pēc tam *FDJ* apgalvoja, ka tiesības pirms *PACTE* likuma pieņemšanas nebija nodrošinātas.

(41) Pirmkārt, tas norādīja, ka Francijas tiesībās ir atzīts tādu aktu princips, ar ko tiek radītas atceļamas tiesības, kuru atcelšanas gadījumā ir jāpiešķir kompensācija.

(42) Otrkārt, tas apgalvoja, ka tiesības, kas pastāvēja pirms *PACTE* likuma, ietilpst šajā kategorijā un ka *FDJ* tiktu piešķirta kompensācija, ja tās tiktu atceltas.

(43) Treškārt, tas apgalvoja, ka tiesības pēc *PACTE* likuma nebija neatņemamas un ka saskaņā ar šo likumu bija iespējams atsaukt *FDJ* ekskluzīvās tiesības.

(44) Pēc tam *FDJ* apgalvoja, ka atlīdzība par ekskluzīvajām tiesībām saskaņā ar *PACTE* likumu nebija mazāka par *OPAP* ekskluzīvo tiesību atlīdzību.

(45) Pirmkārt, tas apgalvoja, ka 300 miljoni EUR no 375 miljonu EUR atlīdzības *OPAP* lietā faktiski bija summa, ko *OPAP* samaksāja 2011. gadā kā avansa maksājumu par dažām valsts nodevām, kuras tam bija jāmaksā par 2020.–2030. gadu, un ka tikai atlikušie 75 miljoni EUR būtu jāuzskata par maksu par ekskluzīvajām tiesībām.

(46) Otrkārt, *FDJ* apgalvoja, ka tam bija jāmaksā vairāk konkrētu valsts nodevu ([23]) nekā *OPAP* (*FDJ* bija 2,5 reizes vairāk nodevu laikposmā no 2011. līdz 2020. gadam) un ka tā neto peļņa šajā periodā bija daudz mazāka nekā *OPAP* (1,3 miljardi EUR *FDJ* salīdzinājumā ar 2,4 miljardiem EUR *OPAP*).

(47) Visbeidzot, *FDJ* apgalvoja, ka pirms *PACTE* likuma tā tiesības kopš 2006. gada bija neierobežotas un ka šajā laikā tās varēja atsaukt tikai tad, ja to kompensēja valsts.

4.1.2. *UBFT/FNAM*

(48) Šīs divas apvienības apstrīdēja Komisijas apgalvojumu, ka *FDJ* tiesības pirms *PACTE* likuma nebija nodrošinātas un varēja tikt atsauktas ([24]). Tās apgalvoja, ka tiesības nevar pēkšņi un bez kompensācijas apšaubīt. Tās norādīja, ka ekskluzīvās tiesības vairākkārt apstiprināja valdība (2010. gada liberalizācijas laikā) un Francijas tiesas (*Conseil d'État* un Kasācijas tiesa 2000. gadā ([25]), 2007. gadā ([26]), 2009. gadā ([27]), 2011. gadā ([28]) un 2013. gadā ([29])) un ka 2017. gadā Komisija bija izbeigusi dažādās pārkāpuma procedūras un sūdzību par azartspēlēm izskatīšanu.

(49) Abas apvienības arī apstrīdēja Komisijas apgalvojumu par to, ka *FDJ* nebūtu varējis pieprasīt kompensāciju, ja tiesības tiktu atceltas. To ieskatā, Francijas tiesas būtu uzskatījušas, ka tiesību atcelšanai ir nopietns un ārkārtējs raksturs un ka tādējādi tas rada tiesības uz kompensāciju. Tās norādīja, ka pastāv precedents, kad kompensācija tika piešķirta pēc tam, kad valsts bija atcēlusi ekskluzīvās loterijas tiesības ([30]).

([23]) Jo īpaši sociālās apdrošināšanas iemaksas (*CSG*, *CRDS*), sporta derību nodokļi un sociālās nodevas, sporta attīstības nodeva, PVN, zīmognodeva.

([24]) Sk. lēmuma par procedūras sākšanu 109. apsvērumu.

([25]) *Conseil d'État*, 2000. gada 15. maijs, *Confédération française des professionnels en jeux automatiques*, Nr. 202666.

([26]) *Conseil d'État*, 2007. gada 12. marts, *Syndicat des casinos modernes de France*, Nr. 295882.

([27]) Kasācijas tiesas Krimināllietu palāta, 2009. gada 3. jūnijs, Nr. 08-82.941.

([28]) *Conseil d'État*, 2011. gada 30. decembris, *Stanley International Betting Limited*, Nr. 330604.

([29]) *Conseil d'État*, 2013. gada 10. jūlijs, *Stanley International Betting Limited*, Nr. 357359.

([30]) 1975. gadā *GIE Prelo*, kurā ietilpa *UBFT* un *FNAM*, tika piešķirtas ekskluzīvas tiesības desmit gadus organizēt loto. Tomēr 1978. gadā valsts nolēma atsaukt *GIE Prelo* tiesības un uzticēt *Société de la Loterie Nationale et du Loto national* ("*SLNLN*") organizēt valsts loto un loteriju. Tiesību atsaukšanas rezultātā *GIE Prelo* dalībniekiem tika izmaksāta kompensācija – tā tika piešķirta i) 49 % kapitāla ar nominālo iemaksu *[..]* miljonu EUR apmērā un ii) komisijas maksai par loto likmēm. Saskaņā ar *UBFT* un *FNAM* norādīto bijušie *GIE Prelo* dalībnieki laikā no 1979. gada līdz 2008. gadam saņēma kompensāciju aptuveni *[..]* miljonu EUR apmērā (ar inflācijas korekciju) par savu ekskluzīvo tiesību uz loto daļēju zaudēšanu.

(50) Visbeidzot, pretēji tam, ko Komisija apgalvoja lēmumā par procedūras sākšanu ([31]), tās uzskatīja, ka *FDJ* kopš 1978. gada ir maksājis valstij atlīdzību par savām ekskluzīvajām tiesībām nodokļu un ar nodokļiem nesaistītu nodevu veidā. *FDJ* laikposmā no 1978. līdz 2019. gadam bija samaksājis valstij vairākus desmitus miljardus īpašu nodevu par spēlēm formā; valsts bija vienpusēji izņēmusi *[..]* miljonus FRF 1983. gadā un *[..]* miljonus FRF 1985. gadā; no 1988. gada līdz 2017. gadam *FDJ* no savas sadalāmās peļņas bija samaksājis *[..]* saviem akcionāriem, un 72 % no šīs summas nonāca pie valsts.

4.2. **Personas, kuras lēmumā par procedūras sākšanu paustās šaubas uzskatīja par pamatotām**

4.2.1. *EGBA*

(51) Pamatojoties uz *OPAP* precedentu, *EGBA* apgalvoja, ka atlīdzība, ko *FDJ* maksāja par ekskluzīvajām tiesībām, bija nepietiekama.

(52) *EGBA* norādīja, ka *FDJ* maksājamā atlīdzība bija ievērojami zemāka nekā ekskluzīvo tiesību pašreizējā neto vērtība, tādējādi atdeve bija ievērojami lielāka par pamatotu peļņu. *EGBA* apgalvoja, ka metode, ko Francijas iestādes izmantoja, lai noteiktu maksājamo atlīdzību (diferenciālmetode), kā arī to aplēses (tiesību pirms un pēc *PACTE* vērtība) bija nepareizas.

(53) Tā uzskatīja, ka visas šaubas, ko Komisija pauda lēmumā par procedūras sākšanu un kas minētas šā lēmuma 26.–32. apsvērumā, ir pamatotas.

4.2.2. *AFJEL/BGC*

(54) *AFJEL* un *BGC* apgalvoja, ka atlīdzība 380 miljonu EUR apmērā, kas *FDJ* jāmaksā par ekskluzīvajām tiesībām 25 gadu laikposmā (2019.–2044. gads), nav pietiekama.

(55) *AFJEL* un *BGC* uzturēja spēkā savu apgalvojumu, ka atlīdzība 380 miljonu EUR neatbilst tirgus cenai. Pirmkārt, tās apgalvoja, ka nodevas aprēķina metode ir nepareiza, jo tā ir pretrunā *OPAP* precedentam. Tās apstrīdēja Francijas iestāžu argumentu, ka *FDJ* tiesības pēc *PACTE* likuma bija to tiesību turpinājums, kas tam bija pirms *PACTE* likuma, un ka tās nebija jaunas tiesības: tās uzskatīja, ka ar *PACTE* likumu tika ieviests jauns tiesiskais regulējums, kas ietvēra būtiskas izmaiņas tiesību aktos, kuri bija spēkā pirms *PACTE* likuma pieņemšanas. Tās arī apgalvoja, ka atlīdzība būtu jāaprēķina, ņemot vērā visu nelikumīgo atbalstu, kas saņemts laikposmā no 2010. gada līdz 2019. gadam. Otrkārt, tās norādīja, ka *FDJ* nebūtu tiesību saņemt kompensāciju, ja tiktu atceltas ekskluzīvās tiesības. Treškārt, tās apgalvoja, ka atlīdzība nav pareizi aprēķināta, jo Francijas iestādes kļūdaini uzskatīja, ka reformai varētu būt negatīva ietekme uz *FDJ*. Faktiski ekskluzīvās tiesības, ko tas varēja izmantot, un no tām izrietošie ieņēmumi bija nodrošināti un apstiprināti, kā arī bija paplašināta to darbības joma, un *FDJ* tika piemērots labvēlīgāks nodokļu režīms. Ceturtkārt, tās apgalvoja, ka Francija nav novērtējusi *FDJ* piedāvāto azartspēļu iespēju paplašināto darbības jomu atbilstoši ekskluzīvajām tiesībām pēc *PACTE* likuma.

4.2.3. *BETCLIC*

(56) Savās piezīmēs *BETCLIC* informēja Komisiju par *Conseil d'État* izskatāmajām lietām, kurās tika apstrīdēti dekrēti, kas pieņemti, pamatojoties uz 2019. gada rīkojumu (sk. šā lēmuma 16. apsvērumu).

(57) *BETCLIC* nosūtīja Komisijai *Conseil d'État* iesniegtos pieteikumus, kuros, pamatojoties uz *OPAP* precedentu, tas apgalvoja, ka atlīdzība, ko *FDJ* maksāja par ekskluzīvajām tiesībām, nebija pietiekama.

([31]) Sk. lēmuma par procedūras sākšanu 98. apsvērumu.

5. **FRANCIJAS IESTĀŽU PIEZĪMES**

(58) Francijas iestādes 2020. gada 26. maijā atbildēja uz Komisijas 2020. gada 25. februāra un 2020. gada 13. marta vēstulēm. 2021. gada 3. novembrī tās iesniedza piezīmes par 2021. gada 26. jūlija lēmumu par procedūras sākšanu un 2022. gada 22. aprīlī nosūtīja papildu piezīmes.

(59) Pirmkārt, Francijas iestādes apgalvoja, ka ar *PACTE* likumu netika atceltas tiesības vai piešķirtas jaunas tiesības, bet tika grozīts *FDJ* jau esošo tiesību tiesiskais regulējums. Tās uzskata, ka i) tiesību turētājs (*FDJ*), ekskluzīvo tiesību juridiskais raksturs un to darbības joma nav mainījušies; ii) ir saīsināts tikai tiesību termiņš (no neierobežota termiņa līdz 25 gadiem) un iii) ir sašaurināts tiesiskais regulējums, jo īpaši attiecībā uz nodokļu režīmu un regulatīvās iestādes izveidi, un tiesību apjoms ir precizēts *PACTE* likumā. Francijas iestādes balstījās uz vispārēju *PACTE* likuma analīzi, pamatojoties uz parlamenta dokumentiem ([32]) un *Conseil d'État* nostājām ([33]), kā arī uz dažādu ekskluzīvo tiesību grozījumu spēkā stāšanās grafiku, kas notika dažādos datumos, un uz *CPT* piekrišanas interpretāciju finansiālajai atlīdzībai, kas *FDJ* bija jāmaksā saskaņā ar *PACTE* likumu ([34]).

(60) Otrkārt, attiecībā uz atlīdzību par ekskluzīvajām tiesībām Francijas iestādes uzskatīja, ka tā nav aprēķinājusi pārāk mazu *FDJ* finansiālo atlīdzību, izmantojot diferenciālmetodi.

(61) Tās norādīja, ka atlīdzības aprēķināšanas metode nav salīdzināma ar *OPAP* precedentu, jo *FDJ* bija ekskluzīvas tiesības uz nenoteiktu laiku pirms *PACTE* likuma. Turklāt netika piešķirtas jaunas ekskluzīvas tiesības, bet tā esošās tiesības bija nodrošinātas un ierobežotas laikā. Turklāt tās uzskatīja, ka *FDJ* nodrošināto ekskluzīvo tiesību vērtība tika ņemta vērā, aprēķinot finansiālo atlīdzību.

(62) Treškārt, Francijas iestādes apgalvoja, ka saskaņā ar diferenciālmetodi tiesību pēc *PACTE* likuma teorētiskā vērtība netika novērtēta par zemu, jo likums nedeva *FDJ* iespēju izstrādāt jaunas spēles.

(63) Francijas iestādes apgalvoja, ka *CPT* maksu aprēķināja neatkarīgi, izmantojot vairāku kritēriju pieeju un objektīvas metodes, pamatojoties uz ziņojumiem, ko sagatavojušas bankas, kuras konsultē Francijas valsti.

(64) Ceturtkārt, Francijas iestādes norādīja, ka, lai gan pirms *PACTE* likuma formāli nebija izmaksāta atlīdzība saskaņā ar valsts atbalsta tiesību aktiem, kopš tā izveides *FDJ* bija veicis ievērojamus maksājumus valstij, pateicoties samaksātajām nodevām par derību summām.

(65) Tās arī apgalvoja, ka *FDJ* lietu nevar salīdzināt ar *OPAP* lietu, kurā skatīja jaunu tiesību piešķiršanu un tiesību termiņa pagarināšanu, savukārt *FDJ* lietā Francija tikai izmantoja *PACTE* likumu, lai grozītu *FDJ* pastāvīgi piešķirtās tiesības. Tās arī apgalvoja, ka 380 miljonu EUR atlīdzība ir salīdzināma ar to, ko Komisija bija pieņēmusi *OPAP* precedentā. Francijas iestādes aprēķināja, ka proporcionāli attiecīgajiem *FDJ* un *OPAP* ([35]) azartspēļu bruto ieņēmumiem no katra operatora iekasētās maksas bija līdzīgas vai pat ļoti līdzīgas.

(66) Piektkārt, Francijas iestādes apgalvoja, ka attiecīgais pasākums neietekmēja konkurenci, jo *FDJ* kā operatoram, kam ir ekskluzīvas tiesības, bija likumīgs monopols, kas nozīmēja, ka tirgū vai tirgus vajadzībām nepastāvēja konkurence. Turklāt Francijas iestādes apgalvoja, ka *FDJ* finansiālās priekšrocības, kas izrietēja no ekskluzīvu tiesību piešķiršanas, nevarētu apgrūtināt citu dalībvalstu uzņēmēju ienākšanu Francijas tirgū, jo tie nekonkurēja ar *FDJ* piedāvātajām spēlēm saskaņā ar ekskluzīvām tiesībām.

([32]) Sk.parlamenta 2018. gada 15. septembra ziņojumu Nr. 1088 tās īpašās parlamentārās komitejas vārdā, kurai uzticēts izskatīt *PACTE* likuma projektu, un ziņojumu Nr. 254 īpašās Senāta komitejas, kurai uzticēts izskatīt *PACTE* likumprojektu, vārdā.

([33]) *Conseil d'État* atzinumi Nr. 394599 un Nr. 395021, 2018. gada 14. jūnijs.

([34]) Sk. Komisijas 2019. gada 7. oktobra atzinumu Nr. 2019-A.C.-1 par turēšanu un nodošanu.

([35]) Francijas iestādes aprēķināja, ka *OPAP* ekskluzīvās tiesības faktiski tika novērtētas tikai 75 miljonu EUR apmērā, kas ir aptuveni 4,8 % no tā bruto ieņēmumiem no azartspēlēm 2018. gadā jeb 0,48 % no koncesijas gadā, savukārt 380 miljoni EUR par *FDJ* ekskluzīvo tiesību nodrošināšanu atbilda 7,4 % no tā bruto ieņēmumiem no azartspēlēm 2018. gadā jeb 0,3 % no koncesijas gadā.

(67) Sestkārt, Francijas iestādes 2022. gada 15. aprīļa paziņojumā norādīja, ka *FDJ* ekskluzīvo tiesību nodrošināšana ar *PACTE* likumu nav padarījusi šīs tiesības neatsaucamas, jo likumdevējs saglabāja pilnvaras tās atsaukt pirms to termiņa beigām. Turklāt 2010. gada 12. maija Likumā Nr. 2010-476, kas grozīts ar 2019. gada rīkojumu, jau bija paredzēts mehānisms regulatoram, lai apturētu vai atsauktu *FDJ* azartspēļu licences par apstiprināto spēļu izmantošanas nosacījumu neievērošanu, un budžeta ministra mehānisms, lai apturētu vai aizliegtu spēles darbību sabiedriskās kārtības apsvērumu dēļ. Šie mehānismi attiecās uz visām spēlēm, ko *FDJ* organizē saskaņā ar savām ekskluzīvajām tiesībām. Tiesību nodrošināšanas saskaņā ar *PACTE* likumu pozitīvā ietekme izpaudās kā pāreja no ekskluzīvām tiesībām, kas iepriekš ar dekrētu piešķirtas uz nenoteiktu laiku, uz ekskluzīvām tiesībām, kas paredzētas likumā un tiek piešķirtas uz laiku, kas nepārsniedz 25 gadus (kā rezultātā tiek samazināta riska prēmija kā daļa no *FDJ* kapitāla izmaksām), un uz stabilākas nodokļu sistēmas izveidi. Šī ietekme tika ņemta vērā *CPT* veiktajā *FDJ* maksājamās atlīdzības aplēsē. Turklāt Francijas iestādes norādīja, ka, pēc to domām, ar reformu tika ievērojami pastiprināta *FDJ* piedāvāto spēļu kontrole un ka tā ekskluzīvo tiesību apjoms bija stingrāk noteikts *PACTE* likuma rezultātā ([36]).

(68) Visbeidzot, Francijas iestādes informēja Komisiju par *Conseil d'État* 2023. gada 14. aprīļa lēmumiem Nr. 436434, 436450, 436814, 436822, 436866, 436439, 436441 un 436449, ar kuriem tika noraidīti visi sūdzības iesniedzēju pieteikumi ([37]) un atkārtoti apstiprināts, ka *FDJ* ekskluzīvās tiesības ir nepārtraukti pastāvējušas pirms un pēc *PACTE* likuma. Francijas iestādes uzskatīja, ka tas apstiprina to pieeju atlīdzības par ekskluzīvajām tiesībām aprēķināšanai, izmantojot diferenciālmetodi.

6. **PASĀKUMA NOVĒRTĒJUMS**

(69) Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 107. panta 1. punktu "ar iekšējo tirgu nav saderīgs nekāds atbalsts, ko piešķir dalībvalstis vai ko jebkādā citā veidā piešķir no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, dodot priekšroku konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai, ciktāl tāds atbalsts iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm".

(70) Tātad, lai pasākumu klasificētu par valsts atbalstu LESD 107. panta 1. punkta nozīmē, tam jāatbilst šādiem kumulatīviem kritērijiem:

a) attiecīgais pasākums ir dotēts no valsts līdzekļiem un ir attiecināms uz valsti;

b) pasākums rada ekonomiskas priekšrocības tā saņēmējam(-iem);

c) piešķirtā priekšrocība ir selektīva; kā arī

d) attiecīgais pasākums rada vai draud radīt konkurences traucējumus un iespaido tirdzniecību starp dalībvalstīm.

6.1. **Valsts atbalsta esība**

6.1.1. *Uzņēmuma un saimnieciskās darbības jēdzieni*

(71) Saskaņā ar iedibināto judikatūru "uzņēmuma jēdziens ietver jebkuru vienību, kas veic saimniecisku darbību, neatkarīgi no šīs vienības juridiskā statusa un tās finansēšanas veida" ([38]). Līdz ar to tas, vai atsevišķa struktūra uzskatāma par uzņēmumu, pilnībā atkarīgs no tās veikto darbību rakstura. Tiesa ir spriedusi, ka jebkura darbība, kas ietver preču vai pakalpojumu piedāvāšanu noteiktā tirgū, ir saimnieciskā darbība ([39]).

([36]) Francijas iestādes uzskatīja, ka pirmsreformas *PACTE* likuma noteikumos nebija paredzēti nosacījumi par *FDJ* iespējamo loterijas spēļu maksimālo skaitu, savukārt *PACTE* likumā bija: kopā 140 loterijas spēļu ar maksimālo līmeni ne vairāk kā 40 bezsaistes spēļu un 100 tiešsaistes spēļu (sk. Iekšējās drošības kodeksa D.322.-14. pantu).

([37]) Izņemot pieteikumu par nodevas apmēru, kura gadījumā *Conseil d'État* nolēma apturēt tiesvedību līdz Komisijas lēmuma pieņemšanai.

([38]) Tiesas 2000. gada 12. septembra spriedums lietā *Pavlov* u. c., apvienotās lietas no C-180/98 līdz C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, 74. punkts.

([39]) Sk. Tiesas 1987. gada 16. jūnija spriedumu lietā Komisija/Itālija, C-118/85, ECLI:EU:C:1987:283, 7. punkts; Tiesas 1998. gada 18. jūnija spriedumu lietā Komisija/Itālija, C-35/96, ECLI:EU:C:1998:303, 36. punkts; Tiesas 2000. gada 12. septembra spriedumu lietā *Pavlov* u. c., apvienotās lietas no C-180/98 līdz C-184/98, ECLI:EU:C:2000:428, 75. punkts.

(72) *FDJ* par atlīdzību sniedz loteriju spēļu (balvu izložu un momentspēļu) un sporta derību pakalpojumus (izņemot zirgu skriešanās sacīkstes) azartspēļu tirgū (šajā ziņā sk. šā lēmuma 2.1. iedaļu).

(73) Tādējādi *FDJ* ir uzņēmums, kas veic saimniecisko darbību LESD 107. panta 1. punkta izpratnē.

6.1.2. *Valsts līdzekļu izmantošana un pasākumu attiecināmība uz valsti*

(74) Saskaņā ar LESD 107. panta 1. punktu par valsts atbalstu uzskatāmi tikai tādi pasākumi, ko piešķir valsts vai no valsts līdzekļiem. Priekšrocības tieša vai netieša piešķiršana no valsts līdzekļiem un šāda pasākuma attiecināmība uz valsti ir divi atšķirīgi nosacījumi, kuriem abiem jābūt izpildītiem, lai noteiktu valsts atbalsta pastāvēšanu ([40]).

(75) Attiecībā uz kritēriju par pasākuma attiecināmību uz valsti Komisija norāda, ka ekskluzīvo tiesību reforma tika ieviesta ar *PACTE* likumu, 2019. gada rīkojumu un 2019. gada 17. oktobra Īstenošanas dekrētu Nr. 2019-1060 ([41]). Tāpēc pasākums ir attiecināms uz valsti, jo tā ieviesa attiecīgos tiesību aktus.

(76) Attiecībā uz kritēriju par valsts līdzekļiem jānorāda, ka, piešķirot īpašas tiesības, valsts var rīkoties kā regulators un leģitīmi pieņemt lēmumu necensties maksimizēt ieņēmumus, kurus tā citādi būtu saņēmusi, neizraisot valsts atbalsta noteikumu piemērošanu, ar nosacījumu, ka attieksme pret visiem attiecīgajiem operatoriem atbilst nediskriminācijas principam un starp regulatīvā mērķa sasniegšanu un atteikšanos no ieņēmumiem pastāv saikne ([42]). Šādos gadījumos atlases procesam būtu jāpiemēro kritēriji, kas pārredzami un nediskriminējoši noteikti iepriekš ([43]). Tāpēc šādā scenārijā nav uzskatāms, ka tiesību turētāji būtu saņēmuši valsts atbalstu LESD 107. panta 1. punkta nozīmē. Tomēr ir skaidrs, ka šajā gadījumā šie nosacījumi nebija izpildīti. Turklāt ekskluzīvu tiesību piešķiršana pēc savas būtības ir diskriminējoša, tāpēc iepriekš minētos nosacījumus nevar izpildīt. Nav nepieciešams, lai pastāvētu pozitīvs līdzekļu pārskaitījums, lai konstatētu, ka ir iesaistīti valsts līdzekļi. Atteikšanās no tādiem ieņēmumiem, kuri citādi tiktu samaksāti valstij, ir uzskatāma par valsts līdzekļu piešķiršanu ([44]).

(77) Tādējādi attiecīgais pasākums ir attiecināms uz Francijas valsti un tika piešķirts no valsts līdzekļiem.

([40]) Sk., piemēram, Tiesas 2002. gada 16. maija spriedumu lietā Francija/Komisija (*Stardust*), C-482/99, ECLI:EU:C:2002:294, 24. punkts; Vispārējās tiesas 2006. gada 5. aprīļa spriedumu lietā *Deutsche Bahn AG*/Komisija, T-351/02, ECLI:EU:T:2006:104, 103. punkts.

([41]) Šajā ziņā sk. šā lēmuma 16.–18. apsvērumu.

([42]) Attiecībā uz šo sk. Komisijas 2004. gada 20. jūlija lēmumu par valsts atbalstu NN 42/2004 – Francija – Izmaiņas maksājumos, kas *Orange* un *SFR* jāmaksā par *UMTS* licencēm (OV C 275, 8.11.2005., 3. lpp.), 28., 29. un 30. apsvērumu, ko atstājušas spēkā Savienības tiesas (Vispārējās tiesas 2007. gada 4. jūlija spriedums lietā *Bouygues SA*/Komisija, T-475/04, ECLI:EU:T:2007:196, 108.–111. un 123. punkts, un Tiesas 2009. gada 2. aprīļa spriedumu lietā *Bouygues* un *Bouygues Télécom*/Komisija, C-431/07 P, ECLI:EU:C:2009:223, 94.–98. un 125. punkts). Minētajā gadījumā valsts attiecībā uz *UMTS* radiofrekvenču spektra licenču piešķiršanu rīkojās vienlaikus gan kā telesakaru regulators, gan kā šā sabiedriskā īpašuma pārvaldītāja un centās sasniegt regulatīvos mērķus, kuri noteikti Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 10. aprīļa Direktīvā 97/13/EK par vispārējo atļauju un individuālo licenču kopēju sistēmu telekomunikāciju pakalpojumu jomā (OV L 117, 7.5.1997., 15. lpp.). Savienības tiesas apstiprināja, ka šādā situācijā licenču piešķiršana, nemaksimizējot ieņēmumus, kurus būtu iespējams gūt, nebija uzskatāma par valsts atbalsta piešķiršanu, jo attiecīgie pasākumi bija pamatoti, ņemot vērā Direktīvā 97/13/EK noteiktos regulatīvos mērķus, un atbilda nediskriminācijas principam. Turpretī Tiesa 2011. gada 8. septembra spriedumā lietā Komisija/Nīderlande, C-279/08 P, ECLI:EU:C:2011:551, 88. un turpmākie punkti, nekonstatēja nekādus regulatīvos iemeslus, kuri būtu varējuši pamatot brīvi tirgojamu emisiju kvotu piešķiršanu bez atlīdzības. Sk. arī Tiesas 2015. gada 14. janvāra spriedumu lietā *Eventech/The Parking Adjudicator*, C-518/13, ECLI:EU:C:2015:9, 46. un turpmākie punkti.

([43]) Sk. Vispārējās tiesas 2007. gada 4. jūlija spriedumu lietā *Bouygues SA*/Komisija, T-475/04, ECLI:EU:T:2007:196, 104. punkts.

([44]) Tiesas 2000. gada 16. maija spriedums lietā Francija/*Ladbroke Racing Ltd* un Komisija, C-83/98 P, ECLI:EU:C:2000:248, 48.–51. punkts.

6.1.3. *Selektivitāte*

(78) Lai pasākumu varētu uzskatīt par valsts atbalstu, tam jābūt selektīvam, citiem vārdiem sakot, tam jādod priekšroka "konkrētiem uzņēmumiem vai konkrētu preču ražošanai" LESD 107. panta 1. punkta nozīmē.

(79) Pasākums, uz kuru attiecas šis lēmums (ekskluzīvu tiesību piešķiršana *FDJ* uz 25 gadiem par 380 miljonu EUR atlīdzību), skar tikai *FDJ*.

(80) Tā kā tas ir individuāls atbalsts, tiek pieņemts, ka tas ir selektīvs. Katrā ziņā *FDJ* ir vienīgais ekskluzīvo tiesību rīkot bezsaistes un tiešsaistes loterijas un sporta derības tirdzniecības vietās labuma guvējs.

6.1.4. *Konkurences izkropļojumi un ietekme uz tirdzniecību*

(81) Uzskata, ka valsts piešķirts pasākums rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, ja tas var uzlabot saņēmēja konkurētspēju salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem, ar kuriem tas konkurē ([45]). Praktiski kopumā tiek konstatēts, ka pastāv konkurences izkropļojums LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, ja valsts piešķir finanšu priekšrocību uzņēmumam, kas darbojas liberalizētā nozarē, kurā ir vai varētu būt konkurence ([46]).

(82) Komisija norāda, ka tiešsaistes azartspēļu nozare (tiešsaistes derības zirgu skriešanās sacīkstēs, sporta derības un pokera spēles) ir bijusi atvērta konkurencei kopš 2010. gada 12. maija Likuma Nr. 2010-476 stāšanās spēkā. *FDJ* konkurē tiešsaistes sporta derību tirgū (izņemot zirgu skriešanās sacīkstes). Tādējādi jebkādas finansiālas priekšrocības, kas saistītas ar ekskluzīvu tiesību piešķiršanu, nostiprinās *FDJ* konkurētspēju attiecībā pret citiem konkurējošiem uzņēmumiem, jo īpaši sporta derību tiešsaistes tirgū.

(83) Šajā ziņā Francijas iestādes apgalvoja, ka pasākums nenostiprināja *FDJ* konkurētspēju attiecībā pret citiem konkurējošiem uzņēmumiem.

(84) Francijas iestādes apgalvoja, ka i) *FDJ* ir likumīgs monopols attiecībā uz konkrētajām darbībām, kas nozīmē, ka tirgū vai tirgum nepastāv konkurence, un ii) *FDJ* veiktās darbības saskaņā ar tā ekskluzīvajām tiesībām veido attiecīgos tirgus, kas atšķiras no citām azartspēļu darbībām, uz kurām attiecas konkurence (tiešsaistes derības zirgu skriešanās sacīkstēs, sporta derības un pokera spēles).

(85) Turklāt kopš *FDJ* izveides nekas tam nav liedzis darboties citās ES dalībvalstīs konkurencei atvērtos tirgos vai konkurēt ar citiem operatoriem par ekskluzīvām tiesībām citās dalībvalstīs. *FDJ* patiešām darbojas vairākās valstīs papildus Francijai (piemēram, 2023. gadā tas iegādājās *Premier Lotteries Ireland*, kam līdz 2034. gadam ir ekskluzīvas tiesības organizēt Īrijas nacionālo loteriju). Tas darbojas arī vairākos pakalpojumu tirgos, izņemot tos, uz kuriem attiecas ekskluzīvas tiesības, piemēram, sporta derību tiešsaistē tirgū.

(86) Tādējādi pasākums var izkropļot konkurenci azartspēļu nozarē, jo īpaši loteriju un sporta derību tirgū.

(87) Attiecībā uz kritēriju par ietekmi uz tirdzniecību saskaņā ar esošo judikatūru nav jāpierāda, ka atbalstam ir faktiska ietekme uz tirdzniecību starp dalībvalstīm; drīzāk ir jāpārbauda atbalsta potenciāls ietekmēt šādu tirdzniecību ([47]). Šajā gadījumā, liberalizējot tiešsaistes azartspēļu nozari, 2010. gada 12. maija Likums Nr. 2010-476 ļāva citu dalībvalstu operatoriem ienākt Francijas tirgū. Tādējādi finanšu priekšrocība, ko *FDJ* bauda, saņemot ekskluzīvas tiesības, var apgrūtināt šo operatoru ienākšanu tirgū un ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm.

([45]) Tiesas 1980. gada 17. septembra spriedums lietā *Philip Morris*, C-730/79, ECLI:EU:C:1980:209, 11. punkts. Vispārējās tiesas 2000. gada 15. jūnija spriedums lietā *Alzetta*, apvienotās lietas T-298/97, T-312/97 utt., ECLI:EU:T:2000:151, 80. punkts.

([46]) Vispārējās tiesas 2000. gada 15. jūnija spriedums lietā *Alzetta*, apvienotās lietas T-298/97, T-312/97 utt., ECLI:EU:T:2000:151, 141.–147. punkts; Tiesas 2003. gada 24. jūlija spriedums lietā *Altmark Trans*, C-280/00, ECLI:EU:C:2003:415.

([47]) Tiesas 2015. gada 14. janvāra spriedums lietā *Eventech/The Parking Adjudicator*, C-518/13, ECLI:EU:C:2015:9, 65. punkts; Tiesas 2013. gada 8. maija spriedums lietā *Libert* u. c., apvienotās lietas C-197/11 un C-203/11, ECLI:EU:C:2013:288, 76. punkts.

(88) Visbeidzot, Komisija uzskata, ka pasākums kropļo vai var izkropļot konkurenci un ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm.

6.1.5. *Ekonomiskas priekšrocības pastāvēšana*

(89) Lai novērtētu, vai valsts pasākums ir uzskatāms par valsts atbalstu uzņēmumam saskaņā ar LESD 107. panta 1. punktu, ir jānosaka, vai attiecīgajam uzņēmumam ir ekonomiska priekšrocība, kas ļauj tam izvairīties no tādu izmaksu segšanas, kuras parasti tam būtu jāsedz no saviem finanšu resursiem, vai arī tam piešķirtas priekšrocības, ko tas nesaņemtu parastos tirgus apstākļos, proti, ja nebūtu notikusi valsts iejaukšanās ([48]).

(90) Attiecībā uz ekskluzīvu tiesību piešķiršanu priekšrocība ir tad, ja saņēmēja samaksātā atlīdzība nav pietiekama, lai to uzskatītu par atbilstošu tirgus cenai ([49]).

(91) Lēmumā par procedūras sākšanu Komisija apšaubīja Francijas iestāžu pieeju atlīdzības apmēra noteikšanai (diferenciālmetodi) un pauda šaubas par to, vai summa 380 miljonu EUR apmērā atbilst tirgus cenai ([50]). Tādējādi minētajā lēmumā Komisija norādīja, ka atlīdzība, kas samaksāta par piešķirtajām ekskluzīvajām tiesībām, šķiet, ir ievērojami zemāka par to, ko varētu uzskatīt par tirgus cenu, kas radītu priekšrocību *FDJ*.

6.1.5.1. Atlīdzības aprēķināšanas metodika

6.1.5.1.1. Pamatojums diferenciālmetodes izmantošanai, lai aprēķinātu kompensāciju par 2019.–2044. gadu

(92) Lēmumā par procedūras sākšanu Komisija sākotnēji uzskatīja, ka tiesības, kas *FDJ* tika piešķirtas saskaņā ar *PACTE* likumu, bija jaunas tiesības, ņemot vērā izmaiņas tiesiskajā regulējumā un no reformas izrietošo ekskluzīvo tiesību jaunās iezīmes (jo īpaši tiesību ilgumu, maksājamo atlīdzību un tiesību nodrošinājumu ([51])).

(93) Lēmumā par procedūras sākšanu Komisija atzina par nepamatotiem Francijas iestāžu argumentus, kas balstīti uz apgalvojumu, ka šīs tiesības bija esošo tiesību turpinājums. Tā secināja, ka ekskluzīvo tiesību sistēma, kas pastāvēja pirms *PACTE* likuma, tika būtiski ietekmēta un grozīta ar *PACTE* likumu, līdz ar to ekskluzīvo tiesību sistēma pēc *PACTE* likuma bija jauns atbalsts.

(94) Komisija atzīmē, ka – kā norādīja Francijas iestādes pēc oficiālās procedūras uzsākšanas – *FDJ* ekskluzīvās tiesības pastāvēja pirms *PACTE* likuma ieviešanas. Šīs tiesības izrietēja no likumiem, kas bija spēkā pirms *PACTE* likuma, jo īpaši 1978. gada 9. novembra un 1985. gada 1. aprīļa dekrēta. Lai gan šie dekrēti tika atcelti pēc *PACTE* likuma pieņemšanas (t. i., laikā, kad *PACTE* likums jau bija likumīgs tiesību instruments), pašas ekskluzīvās tiesības tika tikai grozītas, nevis atsauktas. Francijas iestādes arī norādīja, ka agrākajām tiesībām bija "reāls ekonomisks saturs", jo *FDJ* principā būtu tiesības uz kompensāciju, ja šīs tiesības tiktu atceltas. Šajā ziņā Komisija norādīja, ka gan saskaņā ar veco tiesisko regulējumu (kas bija spēkā pirms *PACTE* likuma), gan jauno tiesisko regulējumu (kas izriet no *PACTE* likuma) *FDJ* ekskluzīvās tiesības varēja un joprojām var likumīgi atsaukt (saskaņā ar atšķirīgu kārtību). Tādējādi fakts,

([48]) Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedums lietā C-39/94 *Syndicat français de l'Express international (SFEI)* u. c./*La Poste* u. c., ECLI:EU:C:1996:285, 60. un 61. punkts; Tiesas 1999. gada 29. aprīļa spriedums lietā C-342/96 Spānijas Karaliste/Eiropas Kopienu Komisija, ECLI:EU:C:1999:210, 41. punkts.

([49]) Tiesas 2003. gada 22. maija spriedums lietā *Connect Austria Gesellschaft für Telekommunikation GmbH*/*Telekom-Control-Kommission* un *Mobilkom Austria AG*, C-462/99, ECLI:EU:C:2003:297, 92. un 93. punkts; Vispārējās tiesas 2007. gada 4. jūlija spriedums lietā *Bouygues* un *Bouygues Télécom SA*/Komisija, T-475/04, ECLI:EU:T:2007:196, 101., 104., 105. un 111. punkts.

([50]) Sīkāku skaidrojumu sk. lēmuma par procedūras sākšanu 98.–113. apsvērumā.

([51]) Tika konstatēts, ka pastāv jaunas iezīmes: i) tiesību termiņš (iepriekš piešķirtas uz nenoteiktu laiku, tagad piešķirtas uz 25 gadiem); ii) valstij izmaksājama atlīdzība (lai gan iepriekš tika piešķirtas bez atlīdzības, 2019. gada 17. oktobra Dekrētā Nr. 2019-1060 kā atlīdzība par ekskluzīvajām tiesībām tika noteikta summa 380 miljonu EUR); iii) samazinātais risks, ka valsts varētu mainīt nodokļu sistēmu un piešķirto tiesību apjomu (salīdzinājumā ar iepriekšējo situāciju reforma nodrošināja ekskluzīvās tiesības un stabilizēja nodokļu sistēmu).

ka ar *PACTE* likumu tika nodrošinātas *FDJ* tiesības, nenozīmē šo tiesību rakstura izmaiņas. Tāpat, kā norādīja Francijas iestādes, *PACTE* likums nemainīja tiesību galvenās iezīmes. Ar likumu tikai tika mainīti nosacījumi, saskaņā ar kuriem *FDJ* privatizācijas ietvaros varēja izmantot šīs tiesības, un tas tika panākts, grozot nodokļu ietvaru, precizējot tiesību ilgumu, precīzāk definējot, uz kurām spēlēm attiecas ekskluzīvās tiesības, un izveidojot regulatīvo iestādi ([52]).

(95) Komisija norāda, ka šo novērtējumu apstiprināja *Conseil d'État* savos 2023. gada 14. aprīļa lēmumos (sk. 68. apsvērumu) ([53]). Tā arī uzskatīja, ka spēles, kuras *FDJ* bija atļauts organizēt saskaņā ar *PACTE* likumā atļautajām ekskluzīvajām tiesībām, bija skaidri un detalizēti izklāstītas, proti, *FDJ* nebūtu varējis, izmantojot savu monopolu, izstrādāt spēles azartspēļu un derību segmentos, kas ir atvērti konkurencei ([54]). Domu, ka "*FDJ* uz neierobežotu laiku piešķirtās ekskluzīvās tiesības ir izbeigtas un ka *FDJ* ir piešķirta jauna licence", *CPT* uzskatīja par "teorētisku scenāriju, nevis par *PACTE* likumā noteikto". *CPT* arī apstiprināja, ka *PACTE* likums tikai grozīja *FDJ* ekskluzīvās tiesības.

6.1.5.1.2. Diferenciālmetodes izmantošana FDJ maksājamās atlīdzības aprēķināšanai

(96) Lai gan Komisija uzskata, ka diferenciālmetode ir pamatota, ņemot vērā lēmumā par procedūras sākšanu paustās šaubas (sk. 26.–32. apsvērumu), joprojām paliek neatbildēts jautājums par to, vai tas, ka Francijas iestādes izmanto šo metodi, izslēdz priekšrocības pastāvēšanu *FDJ*.

(97) Lēmumā par procedūras sākšanu Komisija pauda šaubas par Francijas iestāžu veiktajiem aprēķiniem, izmantojot diferenciālmetodi. Šīs šaubas attiecās uz: i) nākotnes tiesību teorētisko vērtību, ņemot vērā *PACTE* likuma ietekmi (faktiskais scenārijs) ([55]); ii) nākotnes tiesību teorētisko vērtību, neņemot vērā *PACTE* likuma ietekmi (hipotētiskais scenārijs, 1. un 2. metode) ([56]), un iii) *FDJ* iespēju saņemt kompensāciju, pamatojoties uz valsts atbildību neatkarīgi no vainas (alternatīvs hipotētiskais scenārijs, 3. metode).

(98) Lai aprēķinātu maksu, kad tika pieņemts *PACTE* likums, Francijas iestādes vispirms aplēsa darījumdarbības plāna pēc *PACTE* likuma pieņemšanas vērtību (faktiskais scenārijs), izmantojot aprēķināto nākotnes ekskluzīvo tiesību neto pašreizējo vērtību (NPV). Šis pēdējais aprēķins tika balstīts uz jaunāko darījumdarbības plānu darbībām, kas veiktas saskaņā ar ekskluzīvām tiesībām, ko izmantoja, lai novērtētu *FDJ* saistībā ar tā plānoto tirdzniecību akciju tirgū. Komisija norāda, ka darījumdarbības plāns pēc *PACTE* likuma pieņemšanas tika izstrādāts reālistiski un ka tas atbilst tirgus realitātei, jo tā pamatā ir finanšu prognozes, kas sagatavotas, izmantojot astoņu finanšu iestāžu novērtējumus par *FDJ* darbību ([57]). Turklāt normatīvie un juridiskie parametri, kas ir plāna pamatā, ir piemērojami visā ekskluzīvo tiesību darbības laikā, tostarp īpašais nodokļu režīms spēlēm, kas izriet no paša *PACTE* likuma.

([52]) Šajā ziņā Komisija arī norādīja, ka šķiet ticami pieņemt, ka *FDJ* saņemtu kompensāciju, ja šīs tiesības tiktu atsauktas, jo īpaši ņemot vērā loto precedentu, ko *UBFT* izklāstīja 49. apsvērumā. Lai gan šādas kompensācijas iespējamo apmēru ir īpaši grūti novērtēt, Komisija piekrīt, ka tā varētu pārsniegt konkrēto kompensāciju par aktīvu nodošanu, kas nepieciešama šo tiesību izmantošanai, kā paredzēts 1978. gada 29. decembra nolīgumā, uz kuru tā atsaucās lēmumā par procedūras sākšanu.

([53]) Sk. *Conseil d'État* 2023. gada 14. aprīļa lēmumus Nr. 436434 un 436439. *Conseil d'État* nelēma par iespējamu valsts atbalsta esamību un apturēja tiesvedību, gaidot Komisijas galīgo lēmumu šajā jautājumā. Vienlaikus *Conseil d'État* publiskais referents uzskatīja, ka maksas aprēķināšanai izmantotā metode ir pamatota, un nekonstatēja acīmredzamas kļūdas vērtējumā par aprēķinu.

([54]) Lēmuma Nr. 436439 21. punkts: "Iekšējās drošības kodeksa L.322-8. līdz L.322-9-3. pantā redakcijā, kas pārņemta no rīkojuma, ir skaidri un detalizēti izklāstītas dažādās spēles, kā arī to kategorijas un diapazoni, uz kuriem attiecas uzņēmumam *LFDJ* piešķirtās ekskluzīvās tiesības; turklāt iepriekš minētais atbilst to spēļu tvērumam, kuras *LFDJ* jau bija atļauts organizēt saskaņā ar noteikumiem, kas bija spēkā pirms 2019. gada 22. maija likuma stāšanās spēkā."

([55]) Tika lēsts, ka tiesību vērtība pēc *PACTE* likuma pieņemšanas ir robežās no *[..]* EUR līdz *[..]* EUR atkarībā no vidējām svērtajām kapitāla izmaksām un ieņēmumiem no ekskluzīvajām tiesībām.

([56]) Tika lēsts, ka nākotnes tiesību vērtība pirms *PACTE* likuma pieņemšanas ir robežās no *[..]* EUR līdz *[..]* EUR.

([57]) *Citi*, *CM-CIC*, *BNP Paribas Exane*, *Goldman Sachs*, *HSBC*, *Kepler*, *Oddo BHF* un *Société Générale*.

(99) Otrkārt, Francijas iestādes aprēķināja nākotnes ekskluzīvo tiesību NPV, pamatojoties uz darījumdarbības plānu pirms *PACTE* likuma pieņemšanas, izmantojot trīs metodes un 11 dažādus scenārijus, katrs no kuriem mainījās atbilstoši pieņēmumiem par komisijas maksas likmi, t. i., derību daļu, kas uzkrāta par labu *FDJ* pēc īpašo valsts nodevu par azartspēlēm atskaitīšanas un tādējādi beigu beigās kļuvusi par *FDJ* atlīdzību (1. metode), vidējām svērtām kapitāla izmaksām (*"WACC"*) (2. metode) un kompensāciju, kas valstij būtu jāmaksā, ja ekskluzīvās tiesības tiktu atceltas 2019. gadā (3. metode). Lai gan *CPT* to skaidri pieprasīja, 3. metode tika izmantota tikai 1. un 2. metodes papildināšanai.

(100) Piemērojot diskontētās naudas plūsmas (*DCF*) metodi vidējām svērtajām kapitāla izmaksām (*WACC*), kas aplēstas aptuveni 7 % apmērā, 1. metodē ("darījumdarbības plāna izmantošanas" metode) novērtēja *FDJ* ekskluzīvo tiesību vērtības starpību, pamatojoties uz darījumdarbības plāniem, kuri izstrādāti pirms un pēc *PACTE* likuma pieņemšanas ([58]) un kurus ietekmēja vairāki negatīvi scenāriji, ko izraisītu iespējamās nelabvēlīgas izmaiņas tiesiskajā regulējumā un nodokļu sistēmā, ja nebūtu *PACTE* likuma.

(101) Otrais darījumdarbības plāns (pirms *PACTE* likuma pieņemšanas, hipotētiskais darījumdarbības plāns) tika izstrādāts divos posmos:

a) tā sākotnējais pamats bija *FDJ* darījumdarbības plāns (ņemot vērā ar *PACTE* likumu ieviestās izmaiņas). Pēc tam tas tika labots, lai novērstu *PACTE* likuma dažādās sekas (jo īpaši tās, kas attiecas uz aplikšanu ar nodokli un ilgumu), lai atgrieztos pie sākotnējā nodokļa un tiesiskā regulējuma;

b) pēc tam šis darījumdarbības plāns tika izmantots par pamatu dažādiem scenārijiem, kas atspoguļo to negatīvo ietekmi, ko radītu virkne lēmumu, kurus valsts, iespējams, būtu varējusi pieņemt attiecībā uz izmaiņām valsts nodevu vai azartspēļu licencēšanas politikā.

(102) Trīs scenāriji ir to lēmumu turpinājums, kuri iepriekš faktiski ir ietekmējuši uzņēmumu, piemēram, lēmumi samazināt uzņēmuma atlīdzību vai neatļaut jaunus azartspēļu veidus. Pamatojoties uz statistiku, tika izstrādāti vēl trīs scenāriji, lai noteiktu, kuri scenāriji ir visiespējamākie. Informācija par šiem sešiem dažādajiem scenārijiem ir apkopota turpmākajā tabulā.

Tabula

1. metode – sešu scenāriju apraksts

Scenāriji	Apraksts
1.a)	Tika apsvērti dažādi scenāriji, kas ietver uzņēmuma komisijas maksas likmes samazināšanos, atgriežoties pie spēlētāja (*RTP*) diapazona. Katrā scenārijā nodokļi tika paaugstināti līdz dažādam līmenim atbilstoši izmaiņām, kas iepriekš ietekmēja uzņēmumu, lai simulētu pasākumus, kurus valsts būtu varējusi ieviest saskaņā ar regulējumu, kas bija spēkā pirms *PACTE* likuma.
1.b)	
1.c)	
2.a)	Katram scenārijam pēc nejaušības principa tika veiktas 500 simulācijas, kas parādīja, kā *FDJ* komisijas maksa varētu mainīties, pamatojoties uz trim hipotēzēm par *FDJ* atlīdzības samazināšanās varbūtību gada laikā.
2.b)	
2.c)	

(103) Komisija piekrīt, ka šie seši scenāriji ir balstīti uz aprēķina metodēm, kas ir būtiskas maksas aprēķināšanai šajā lietā.

(104) Turklāt Komisija atzīst, ka pēc būtības ir grūti prognozēt, kā *FDJ* komisijas maksa varētu mainīties ilgā laika posmā ([59]), jo tas ir regulatīvs mainīgais lielums, kas atkarīgs no politikas lēmumiem.

([58]) Darījumdarbības plāna pirms *PACTE* likuma pieņemšanas novērtējums tika sagatavots uz nenoteiktu laiku, lai ņemtu vērā faktu, ka saskaņā ar iepriekšējo tiesisko regulējumu ekskluzīvās tiesības teorētiski tika piešķirtas bez termiņa.

([59]) Lai gan vēsturiskie dati liecina, ka komisijas maksas ir samazinājušās laikā no 2016. gada līdz 2019. gadam un no 1997. gada līdz 2006. gadam, reformas dēļ ir grūti veikt salīdzinājumus par otro periodu.

(105) 2. metodes (*WACC* metodes) mērķis bija veikt aptuvenu aprēķinu par vērtības starpību, ko rada diskonta likmes starpība (pieņemot, ka darījumdarbības plāns nemainās). Tāpat kā 1. metodē, tajā ir paredzēts kvantitatīvi noteikt *FDJ* ekskluzīvo tiesību nodrošināšanas un nodokļu regulējuma ietekmi, bet tiek izmantota atšķirīga pieeja (augstāks *WACC* atspoguļo augstāku riska līmeni, kas atbilst mazāk stabilam un paredzamam nodokļu satvaram un tiesiskajam regulējumam). Diskonta likmes starpību aprēķina, salīdzinot *WACC* uzņēmumiem, kas darbojas vienā nozarē, bet ar atšķirīgiem drošības līmeņiem attiecībā uz to tiesisko regulējumu. Darījumdarbības plānam pirms *PACTE* likuma piemēroja diskonta likmi ([60]), izmantojot *WACC*, kas atspoguļoja riska prēmiju salīdzinājumā ar *WACC*, ko izmantoja, diskontējot darījumdarbības plānu pēc *PACTE* likuma. Riska prēmija tika aplēsta divos veidos. 1. scenārijā tika izmantota starpība starp loteriju uzņēmumu beta vērtībām (*[..]*), no vienas puses, un tiešsaistes azartspēļu un sporta derību uzņēmumu beta vērtībām (*[..]*), no otras puses, vienlaikus norādot, ka tiek pieņemts, ka pēdējam no šiem uzņēmumiem ir augstāks riska profils (konkurencei atvērta nozare) nekā pirmajam (dažiem ir monopoli). 2. un 3. scenārijā tika izmantotas atšķirības *WACC* vērtībās, ko publicējuši analītiķi, kuri pēta Eiropas enerģijas piegādātājus vai komunālo pakalpojumu uzņēmumus, aplūkojot "neregulētos" komunālo pakalpojumu uzņēmumus (*[..]*), no vienas puses, un uzņēmumus, kurus uzskata par regulētiem un kuri darbojas galvenokārt enerģijas sadales un transportēšanas jomā, no otras puses, ņemot vērā, ka tiek pieņemts, ka pēdējam no tiem ir ievērojami zemāks riska profils. Visi skaitļi, kas iegūti par dažādiem scenārijiem, izmantojot šo darījumdarbības plāniem piemēroto metodi, ir aplēse par maksas apmēru.

(106) Komisija uzskata, ka 2. metode ir būtiska arī maksas aptuvenās vērtības aprēķināšanai. Turklāt, lai gan tika ņemti vērā dažādi *WACC* pieņēmumi (sk. 105. apsvērumu), Komisija uzskata, ka Francijas iestādēm bija pamatoti koncentrēties uz *[..]* kā salīdzināmām vērtībām, lai aprēķinātu *FDJ WACC*, ņemot vērā to līdzību ar *FDJ*. Būtiska nozīme ir arī salīdzinājumam ar uzņēmumiem, kas darbojas enerģētikas nozarē, jo atšķirība starp enerģijas piegādātājiem un uzņēmumiem, kas galvenokārt darbojas sadales un transporta jomā, riska profila ziņā ir līdzīga salīdzinājumam starp tiešsaistes azartspēļu un sporta derību operatoriem un loteriju uzņēmumiem.

(107) *CPT* pieprasītajā 3. metodē, proti, "papildu" metodē, simulēja tāda teorētiska scenārija sekas, kurā valsts un likumdevējs nolēma izbeigt *FDJ* ekskluzīvās tiesības, par kurām ir jāmaksā kompensācija, un pēc tam piešķirt *FDJ* darbības licenci uz 25 gadiem (kas nebija tas, ko likumdevējs nolēma darīt, balsojot par *PACTE* likumu). Maksas summa tiek aprēķināta kā starpība starp licences vērtību (kombinētā diskontēto naudas plūsmu vērtība 25 gadu laikā, kas aprēķināta, pamatojoties uz *FDJ* darījumdarbības plānu pēc *PACTE* likuma pieņemšanas) un kompensācijas summu, kas izmaksāta *FDJ*, pamatojoties uz valsts saistībām neatkarīgi no vainas, kas atbilst darījumdarbības plāna vērtībai pirms *PACTE* likuma (to naudas plūsmu kombinētā vērtība, kuras diskontētas atbilstoši tam pašam *WACC* – aptuveni 7 % apmērā pastāvīgi, iekļaujot nodokļu sistēmu pirms *PACTE* likuma un simulējot nodokļu situācijas pasliktināšanos, lai atspoguļotu nodokļu nenoteiktību), kas reizināta ar kompensācijas atlaidi.

(108) Komisija vēlas uzsvērt, ka ir ļoti grūti paust viedokli par tādas hipotēzes pamatotību, saskaņā ar kuru *FDJ* ciestu zaudējumus un saņemtu kompensāciju par savu ekskluzīvo un laika ziņā neierobežoto tiesību atcelšanu. Lai gan Francijas iestādes iesniedza pierādījumus, kas liecināja, ka teorētiski *FDJ* varēja būt tiesības uz kompensāciju, šādas kompensācijas apmēru būtu bijis ļoti grūti novērtēt, jo īpaši tādēļ, ka bija grūti novērtēt, cik lielu daļu no radītā "kaitējuma" varētu uzskatīt par "neparastu" (lēmuma par procedūras sākšanu 108. apsvērums).

(109) Pēc maksas aprēķina analīzes Francijas iestādes iesniedza skaitļu diapazonus, kuru vidējie rādītāji ir šādi: 1. metodei – *[..]* miljoni EUR; 2. metodei – *[..]* miljoni EUR; un papildu metodei – *[..]* miljoni EUR.

(110) Ņemot vērā iepriekš minētos faktorus, *CPT* norādīja, ka tā ir pārbaudījusi norādītos ietekmes faktorus un dažādās Francijas iestāžu iesniegtās metodes, un minēja, ka tās veiktā novērtējuma rezultātā tika iegūta summa 380 miljonu EUR, ko maksā kā maksu. Francijas iestādes nevarēja skaidri norādīt, kādus parametrus *CPT* izmantoja, lai iegūtu summu 380 miljonu EUR, bet Francija norādīja, ka vidējo rādītāju vidējais ([61]), kas iegūts, izmantojot dažādas vērtēšanas metodes, bija 377 miljoni EUR un ka tādējādi tas bija tuvu aprēķinātajai maksas summai.

([60]) Darījumdarbības plāna pirms *PACTE* likuma pieņemšanas novērtējums tika sagatavots uz nenoteiktu laiku, lai ņemtu vērā faktu, ka saskaņā ar iepriekšējo tiesisko regulējumu ekskluzīvās tiesības teorētiski tika piešķirtas bez termiņa.

([61]) Vidējo rādītāju vidējo aprēķina šādi: *[..]*.

(111) Komisija lūdza Franciju izstrādāt alternatīvu metodi (4. metode), lai aprēķinātu maksu, pamatojoties uz teorētisku alternatīvu scenāriju, ņemot vērā tās bažas par ekskluzīvo tiesību ilgumu gadījumā, kad 1., 2. un 3. metodē nav *PACTE* likuma (hipotētiskais scenārijs). Lēmumā par procedūras sākšanu (106. un 107. apsvērums) Komisija pauda šaubas par hipotētiskā scenārija pieņēmuma pamatotību, saskaņā ar kuru *FDJ* būtu varējis bezgalīgi izmantot savas tiesības ar tādiem pašiem nosacījumiem.

(112) 4. metodes pamatā ir hipotētiskajā scenārijā pārskatīts ekskluzīvo tiesību termiņš un tādējādi komisijas maksas likmju korekcijas laika gaitā, sīkāka informācija par kurām ir sniegta turpmākajos punktos.

(113) Saskaņā ar 4. metodi nosacījumiem pirms *PACTE* likuma attiecībā uz ekskluzīvajām tiesībām ir noteikts 25 gadu ierobežojums. Tas ir konservatīvāk nekā hipotēze, kas izmantota trīs sākotnējās metodēs, kurās pieņemts, ka, ja nebūtu *PACTE* likuma, *FDJ* būtu turpinājis izmantot visas savas ekskluzīvās tiesības bez jebkādiem laika ierobežojumiem un uz identiskiem nosacījumiem.

(114) Komisija uzskata, ka nav skaidrs, vai pat tad, ja *PACTE* likums nebūtu pieņemts, *FDJ* būtu varējis bezgalīgi izmantot savas ekskluzīvās tiesības saskaņā ar tiesisko regulējumu, kas bija spēkā pirms *PACTE*, jo īpaši tāpēc, ka tiesiskais regulējums iepriekš tika regulāri pielāgots, un tāpēc, ka, ieviešot *PACTE* likumu, Francija patiešām nolēma ierobežot ekskluzīvo tiesību ilgumu (līdz 25 gadiem), kad lielākā daļa *FDJ* kapitāla tika nodota privātajam sektoram. 4. metode ļauj ņemt vērā šo nenoteiktību, hipotētiskajā scenārijā (kad nav *PACTE* likuma un *FDJ* nav privatizēts) iekļaujot pieņēmumu, ka tā ekskluzīvās tiesības pēc 25 gadiem tāpat būtu beigušās. Ņemot vērā ekonomikas norises (piemēram, tiešsaistes azartspēļu operatoru parādīšanos pēc 2010. gada liberalizācijas), Komisija uzskata, ka 25 gadu ilgums ir reālistiskāks nekā nenoteikts termiņš. To var uzskatīt par konservatīvu, ņemot vērā, ka līdz 2019. gadam ekskluzīvās tiesības bija bijušas spēkā jau kopš 20. gs. septiņdesmitajiem gadiem, t. i., vairāk nekā 40 gadu.

(115) Ņemot vērā iepriekš minēto, 4. metode ir balstīta uz hipotētisku scenāriju, kura kopējais ilgums ir 25 gadi. Tas mazina *PACTE* likuma pirmo negatīvo ietekmi uz ekskluzīvo tiesību vērtību – šo ietekmi Francijas iestādes ņēma vērā, izmantojot 1., 2. un 3. metodi (sk. 22. apsvēruma a) punktu), atbilstoši šaubām, ko Komisija pauda lēmuma par procedūras sākšanu 106. un 107. apsvērumā.

(116) Šis scenārijs nepārprotami ir konservatīvāks nekā scenāriji, ko *CPT* izstrādāja, pamatojoties uz 1., 2. un 3. metodi, ņemot vērā pozitīvo naudas plūsmu pārtraukšanu pēc 25 gadiem.

(117) Tomēr 4. metodē ir paredzēta papildu korekcija, proti, izmaiņas atlīdzībā (komisijas likmē), ko *FDJ* saņēma scenārijā pirms *PACTE* likuma. Pēc Komisijas pieprasījuma Francijas iestādes nosūtīja koriģētus komisijas maksas likmes parametrus, ņemot vērā teorētisko scenāriju, kurā ekskluzīvo tiesību ilgums ir 25 gadi.

(118) Situācijā, kad ekskluzīvās tiesības varētu beigties ātrāk (pēc 25 gadiem, nevis uz nenoteiktu laiku), *FDJ* būtu salīdzinoši lielāks finanšu risks, jo tam būtu mazāk laika atdeves gūšanai. Šādos apstākļos varētu apgalvot, ka komisijas maksas likmes (un tādējādi *FDJ* atlīdzība) samazinātos mazāk nekā tad, ja tiesības turpinātos uz nenoteiktu laiku.

(119) Likmju izmaiņas ir balstītas uz prognozēto likmju summu pieaugumu, kā paredzēts darījumdarbības plānā, ko izmanto maksas aprēķināšanai ([62]). Šajā nolūkā Francijas iestādes atsaucās uz pieņēmumiem, kas izmantoti citās metodēs, pielāgojot komisijas maksas samazināšanas biežumu, lai ņemtu vērā zināšanas par to, ka ekskluzīvās tiesības beigsies pēc 25 gadiem.

(120) Komisija uzskata, ka, ja nebūtu *PACTE* likuma, tās hipotētiskā scenārija balstīšana uz pieņēmumu, ka tiesības būtu ierobežotas laikā (citiem vārdiem sakot, uzskatot, ka *FDJ* būtu turpinājis gūt labumu no nosacījumiem pirms *PACTE* likuma pieņemšanas, bet tikai 25 gadus, t. i., līdz 2044. gadam), ir konservatīva pieeja atbalsta neesības noteikšanai.

([62]) Iepriekš budžeta ministrs regulāri grozīja *FDJ* komisijas maksas likmes (atbilstoši spēļu kategorijām no 1997. gada līdz 2016. gadam un pēc tam atbilstoši *RTP* no 2016. gada). Šie grozījumi ne tikai reaģēja uz plašākām ekonomikas norisēm, bet arī atspoguļoja spēlētāju likmju summas izmaiņas.

(121) Komisija uzskata, ka ir pamats pieņemt, ka laikā ierobežotajā scenārijā komisijas maksas likmes netiktu samazinātas tik būtiski, ņemot vērā to, ka darījumdarbības plānā pirms *PACTE* likuma pieņemšanas tiesības tiek piešķirtas uz 25 gadiem. Patiešām, Komisija uzskata, ka tiesību ilgums un atlīdzības līmenis ir konceptuāli saistīti un šis faktors ietekmē gan atlīdzību, gan *FDJ* rentabilitāti. Turklāt Komisija norāda, ka Francija ir mainījusi tikai likmju samazināšanas biežumu un ka tas atbilda prognozētajam likmju summu palielinājumam un korekcijām, kas veiktas pirms *PACTE* likuma ieviešanas.

(122) Saskaņā ar pieņēmumiem, kas ir 4. metodes pamatā, hipotētiskajā scenārijā tiesību vērtība ir *[..]* EUR (ja nav *PACTE* likuma).

(123) Tā kā tiesību vērtība faktiskajā scenārijā (pēc *PACTE* likuma) ir *[..]* EUR, saskaņā ar 4. metodi nodevas summa ir 477 miljoni EUR, kas ir par 97 miljoniem EUR vairāk nekā *CPT* aprēķinātie 380 miljoni EUR.

6.1.5.1.3. Secinājums

(124) Visbeidzot, maksa, kas aprēķināta, izmantojot 4. metodi, ir 477 miljoni EUR, kas ir par 97 miljoniem EUR lielāka nekā *CPT* aprēķinātā atlīdzība (380 miljoni EUR).

(125) Lai nodrošinātu, ka atbalsts netiek sniegts, Komisija atzīmē, ka Francija ir apņēmusies palielināt maksu par 97 miljoniem EUR salīdzinājumā ar *CPT* aprēķināto atlīdzību.

7. **SECINĀJUMI**

(126) Komisija secina, ka ekskluzīvu tiesību piešķiršana *FDJ* saskaņā ar *PACTE* likumu neradīja ekonomiskas priekšrocības *La Française des Jeux*.

(127) Tāpēc šis pasākums nav uzskatāms par valsts atbalstu *LESD* 107. panta 1. punkta nozīmē,

IR PIEŅĒMUSI ŠO LĒMUMU.

1. pants

Francijas Republikas īstenotais pasākums par labu *La Française des Jeux*, kas palielināts par 97 miljoniem EUR, nav uzskatāms par atbalstu Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punkta nozīmē.

2. pants

Šis lēmums ir adresēts Francijas Republikai.

Briselē, 2024. gada 31. oktobrī

Komisijas vārdā –
priekšsēdētājas izpildvietniece
Margrethe VESTAGER